Felix GODEANU

EDUCAȚIA INTER/TRANSRELIGIOASĂ ÎN ŞCOALĂ

Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaționale religioase complexe

COLECȚIA
EDUCAȚIE
MULTI
DIMENSIONALĂ

EDITURA LUMEN
în elita editurilor românești

Felix GODEANU

EDUCAŢIA INTER/TRANSRELIGIOASĂ ÎN ŞCOALĂ

Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe

Lumen
2015

EDUCAȚIA INTER/TRANSRELIGIOASĂ ÎN ȘCOALĂ – REPERE TEORETICE ȘI METODICE PENTRU IMPLEMENTAREA UNEI PARADIGME EDUCAȚIONALE RELIGIOASE COMPLEXE
Felix GODEANU

Copyright Editura Lumen, 2015
Iaşi, Ţepeş Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părţi din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.
Conţinutul lucrării nu prezintă poziţia oficială a Ministerului Educaţiei sau a Bisericii Ortodoxe Române.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GODEANU, FELIX
Educaţia inter/transreligioasă în şcoală : repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe / Felix Godeanu. - Iaşi : Lumen, 2015
ISBN 978-973-166-388-3

37.014.523

Felix GODEANU

EDUCAŢIA INTER/TRANSRELIGIOASĂ ÎN ŞCOALĂ

Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe

Lumen
2015

Pagină lăsată
goală intenţionat

Autorul mulţumeşte referenţilor ştiinţifici, Editurii LUMEN şi Autorităţii Naţionale Cercetare Ştiinţifică pentru sprijinul oferit în vederea realizării prezentei publicaţii.

Referenţi ştiinţifici:

Prof. univ. dr. **Mihai Vladimirescu**	Universitatea din Craiova/ Preşedinte Regiunea Olteniei - Asociaţia Paradigme Educaţionale
Prof. univ. dr. **Antonio Sandu**	FSEAP – Universitatea Valahia din Suceava/ Director Editura Lumen
Prof. univ. dr. pr. **Valeriu Dumitru**	FSE – Universitatea Piteşti
Prof. univ. dr. pr. **Emil Dumea**	Decan Facultatea de Teologie Romano-Catolică, Al. I. Cuza Iaşi
Prof. univ. dr. **Liviu Antonesei**	FPSE, Universitatea Al. I Cuza Iaşi
Prof. univ. dr. **Constantin Cucoş**	DPPD, din Universitatea Al. I. Cuza Iaşi
Prof. dr. **Dorin Roşcan**	Ministerul Educaţiei Naţionale
Lucian Dindirica	Director Biblioteca Judeţeană Dolj - ”Alexandru şi Aristia Aman”
Lector univ. dr. **Daniela-Emanuela Dănăcică**	Universitatea Constantin Brâncuşi - Târgu-Jiu

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

Pagină lăsată
goală intenţionat

**Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală.
Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe.
Iaşi, România: Lumen.**

Cuprins

ABORDĂRI CONCEPTUALE INTRODUCTIVE ... 9
Necesitatea educaţiei religioase în şcoală ... 11
Delimitări conceptuale şi problematice ... 13
Metodologia cercetării lucrării – aspecte teoretice şi metodice ... 22

CAP I Educaţia inter/transreligioasă – posibilitate şi necesitate a complexităţii educaţiei moderne ... 31
1.1. Argumente pentru o educaţie religioasă complexă ... 35
1.1.1. Argumentul istoric ... 36
1.1.2. Argumentul cultural ... 37
1.1.3. Argumentul educativ/pedagogic ... 39
1.1.4. Argumentul moral-etic ... 40
1.1.5. Argumentul psihologic ... 41
1.1.6. Argumentul sociologic ... 42
1.1.7. Argumentul ecumenic ... 43
1.1.8. Argumentul teologic ... 44
1.2. Educaţia inter/transreligioasă ca posibilă disciplină de studiu ... 46
1.3. Analiza comparativă a educaţiei monoreligioasă, plurireligioase, interreligioase şi a celei transreligioase ... 54
1.3.1. Educaţia monoreligioasă/ monoconfesională ... 54
1.3.2. Educaţia plurireligioasă/pluriconfesională ... 56
1.3.3. Educaţia interreligioasă/interconfesională ... 57
1.3.4. Educaţia transreligioasă ... 59

CAP II Aspecte metodice ale realizării educaţiei inter/transreligioasă ... 65
2.1 Elemente structurale de realizare şi dezvoltare curriculara inter/transreligioasă ... 65
2.1.1. Perspective conceptuale privind curriculumul ... 65
2.1.2. Procedee de proiectare şi dezvoltare curriculară ... 70

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

2.1.3. Documentele curriculare 85
2.1.4. Analiza comparativă a programelor şcolare, pentru clasa a IX-a, la disciplina ”Religie” - analiză interconfesională şi interreligioasă 86
2.1.5. Principii de realizare a programelor şcolare pentru disciplina ”Religie/Istoria religiilor” – abordare inter/transdisciplinară 97
2.2 Forme de organizare a procesului educaţional inter/transreligios 107
2.2.1. Activitatea instrucţională religioasă 108
2.2.2. Elemente structurale instrucţionale – lecţia religioasă 111
2.2.3. Elemente de proiectare a structurilor instrucţionale 114
2.2.4. Activitatea catehetică – pastorală 124
2.2.5. Activităţile şi manifestările educaţiei religioase 130
2.3 Metode de învăţământ folosite în activitatea instrucţională religioasă 134
2.4 Mijloace didactice ale activităţii educaţionale religioase . 137
2.5 Evaluarea si autoevaluarea în procesul instrucţional religios 138
2.5.1. Sistematizarea funcţiilor evaluării 139
2.5.2. Modele de realizare a procesului evaluativ instrucţional 141
2.5.3. Metode şi instrumente de evaluare a procesului instrucţional 142
2.5.4 Clasificarea itemilor de evaluare 145
2.5.5. Analiza comparativă a metodelor de evaluare – studiu de cercetare evaluativă instrucţională 147
ANEXE 162
BIBLIOGRAFIE 185

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

ABORDĂRI CONCEPTUALE INTRODUCTIVE

Educaţia religioasă reprezintă cea mai veche metodă de formare socială a omului, religia având un rol esenţial în dezvoltarea culturii şi civilizaţiei umane. Putem spune că majoritatea civilizaţilor antice au dăinuit, aproape exclusiv, datorită educaţiei religioase şi religiei, bine organizate şi cu un statut social recunoscut – să amintim doar realizările Egiptului antic, ale Greciei Antice, ale civilizaţiilor Mesopotamiene, care au dăinuit timpului datorită bunei organizări a educaţiei religioase.

În ţara noastră începuturile învăţământului sunt şi ele strâns legate de educaţia religioasă, însă a avut şi o discontinuitate, ce şi-a pus amprenta asupra dezvoltării societăţii româneşti contemporane. Astfel mişcările sociale din anul 1989, au putut face posibilă re-studierea disciplinei "Religie/Istoria religiilor" în sistemul de învăţământ românesc, după peste patruzeci de ani, cât a fost interzisă de regimul comunist, iar ca urmare a câştigării libertăţii, inclusiv a celei religioase, a fost dezvoltată o nouă curriculă religioasă, în principal, pe baza principiilor domnului prof. univ. dr. Constantin Cucoş[1], pentru toate nivelurile de învăţământ (primar, gimnazial şi liceal), formându-se cadre didactice de specialitate şi s-a dezvoltat literatura specifică[2]. În ciuda acestor eforturi de multe ori disciplina a fost

[1] http://www.constantincucos.ro/despre (accesat 2014)

[2] Amintim şi recomandăm: (Cucoş, Educaţia Religioasă – repere teoretice şi metodice, 1999)

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

primită cu reticenţă, mai ales din partea celor din cancelarii, lucru de altfel plauzibil după ce poporul nostru a trăit o perioadă sub un regim totalitar ateu, perioadă în care manifestările religioase erau aspru oprimate, iar libertatea spiritualităţii şi trăirilor religioase grav afectate.

Lipsa de experienţă, de viziune şi scăderea valorilor morale şi sociale a făcut ca şi disciplina ”religie/istoria religiilor” să fie formalizată, să devină o disciplină care să mărească doar nivelul mediei generale, în detrimentul importanţei sale primordiale – **formarea de valori umane complexe şi complete**. Astfel, considerăm că ar fi necesar o reconsiderare psiho-pedagogică şi metodică a disciplinei, şi totodată o corelare cu societatea românească, europeană şi internaţională, pentru a răspunde necesităţilor actuale, deci am putea vorbi de necesitatea unei ”reformări” conceptuale a disciplinei, pentru a răspunde problematizărilor educaţiei moderne.

Din aceste considerente am apreciat că este oportun să cercetăm posibilitatea realizării unei educaţii interreligioase sau transreligioase în cadrul sistemului de învăţământ, precum şi impactul macro şi micro structural prin implementarea unei viziuni inovative, în ceea ce priveşte educaţia religioasă.

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

Necesitatea educaţiei religioase în şcoală

Opinăm că nu este oportun să fim împotriva unei activităţi sociale ce ”are valenţe educaţionale deosebite, prin rolul ei formativ în viaţa tinerilor, reducând efectele negative ale crizei contemporane de identitate şi de orientare, propunând modele viabile de bunătate şi sfinţenie, şi oferind tinerilor repere în viaţa de familie şi în societate”[3], doar pentru faptul că uneori, anumite persoane, din neştiinţă sau din rea voinţă abuzează[4] de misiunea avută, ca profesor în general, şi în special de religie.

Biserica Ortodoxă din România, prin vocea conducătorului său, PF Daniel, spune răspicat că ”nu impune valori” şi respinge orice ”formă de presiune prin care elevii sunt obligaţi să urmeze orele de Religie sau să participe la slujbe şi manifestări religioase.”, deci afirmă cu tărie că nu încurajează îndoctrinarea/catehizarea religioasă şi că recunoaşte autonomia sistemului educaţional românesc actual, pe care, să recunoaştem, putem spune că a fost”creat şi dezvoltat de Biserica Ortodoxă Românească”, deci, deoarece învăţământul este ”considerat prioritate naţională, […] nu poate fi lipsit de componenta sa religios-

[3] Patriarhul Daniel - Nu vrem liceu fără dumnezeu! Predarea religiei în sistemul de învăţământ public, un act de dreptate şi o necesitate permanentă http://www.patriarhia.ro/images/documente/nu_vrem_liceu_fara_dumnezeu.doc

[4] Aşa cum sunt, se pare, în cazurile relatate de ASUR - http://www.asur.ro/noutati/indoctrinarea-religioasa-din-scoli

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

morală. În acest sens, **Biserica doreşte să conlucreze cu Statul în transmiterea valorilor spirituale şi în formarea moral-socială a copiilor şi tinerilor**"[5].

Considerăm că evenimentele privitoare la îndoctrinarea religioasă forţată, în spaţiul şcolar sunt izolate, fapt pentru care şi punctul de vedere al Patriarhiei Române este unul corect şi nu lasă loc de interpretări, amintindu-ne de „Contribuţia Bisericii Ortodoxe Române la formarea şi la dezvoltarea tezaurului cultural naţional", contribuţie ce „nu poate fi contestată sau considerată un „fals istoric", ci a fost clar recunoscută […]. Primele şcoli şi tipărituri, în România, au fost lucrarea Bisericii, iar operele artistice reprezentative şi momentele istorice cruciale pun în evidenţă rolul Bisericii în crearea, păstrarea şi transmiterea valorilor naţionale de ordin spiritual, moral şi cultural. Nu trebuie să uităm că până la momentul adoptării Legii Instrucţiunii publice[6], învăţământul românesc s-a desfăşurat aproape exclusiv în cadrul Bisericii, iar în perioada Regulamentului organic, ierarhii Bisericii aveau şi atribuţii de efori ai şcolilor. Prin Legea Instrucţiunii publice din 1864, Religia deţinea un loc important, atât în cadrul învăţământului primar unde se preda Catehismul (art. 32), cât şi în cadrul învăţământului secundar, gimnazial şi liceal,

[5] Patriarhul Daniel - Nu vrem liceu fără dumnezeu! Predarea religiei în sistemul de învăţământ public, un act de dreptate şi o necesitate permanentă http://www.patriarhia.ro/images/documente/nu_vrem_liceu_fara_dumnezeu.doc

[6] 25 noiembrie/7 decembrie 1864

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

unde se preda disciplina numită atunci „Religiunea" (art. 116), din franţuzescul Religion. Reintroducerea Religiei, după anul 1990, în sistemul de învăţământ public la nivel primar, gimnazial şi liceal, de unde a fost îndepărtată de către regimul comunist ateu, în anul 1948, în mod forţat şi contrar tradiţiei româneşti, reprezintă, deci, un act de reparaţie morală şi nu o „noutate" sau o decizie pripită. Astfel **după anul 1990 s-a redat unui popor eminamente religios dreptul de-a fi el însuşi prin modul de a-şi educa tineretul potrivit identităţii şi culturii sale fireşti şi constante**."[7]

Drept consecinţă credem că elementele religioase în sistemul de învăţământ sunt absolut necesare, indiferent de modalitatea în care acesteasunt abordate.

Delimitări conceptuale şi problematice

Educaţia religioasă este definită ca fiind „acea acţiune formativă deliberată, derulată în instituţiile şcolare, ce are ca obiectiv informarea, culturalizarea şi modelarea personalităţii umane în conformitate cu valorile religioase. Aceasta are un caracter unitar, la nivelul întregii ţări, prin cadrul normativ stipulat de ministerul de resort, prin conţinuturile propuse şi prin dispozitivul didactic adiacent (propus prin norme juridice, programe şcolare unitare,

[7]Patriarhul Daniel - Nu vrem liceu fără dumnezeu! Predarea religiei în sistemul de învăţământ public, un act de dreptate şi o necesitate permanentă http://www.patriarhia.ro/images/documente/nu_vrem_liceu_fara_dumnezeu.doc

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

strategii didactice performate de cadre anume pregătite pentru aşa ceva – profesorii de religie).”[8]

Deci, educaţia religioasă este o componentă a formării complete a individului, cu o valoare formativă de netăgăduit, ce are două componente:

- **O componentă cognitivă**, intelectuală, realizabilă în cadrul sistemului de învăţământ general, românesc, deci o componentă de instruire educaţională;
- **O componentă afectivă**, activ-participativă, catehetică, nerealizabilă în totalitate în şcoală, dar realizabilă, în principal, prin conlucrarea familiei şi Bisericii, dar şi a altor factori educaţionali, externi şcolii, latură ce este ipostaziată prin trăirile de respect şi evlavie, care, dacă sunt impuse în şcoală vor conduce spre trăiri fariseice, neputând forma credincioşi practicieni, pentru că ”religia este ceva viu şi nu o pictură; ea îşi dezvăluie aşadar vitalitatea în efectul său”[9], deci am putea spune o parte de trăire religioasă autentică.

În cadrul paragrafului anterior, am folosit doi termeni – instruire educaţională şi educaţie, fapt pentru care considerăm necesar să lămurim înţelesul acestor termeni, astfel:

- **Instruirea** este procesul de transmitere a cunoştinţelor şi deprinderilor necesare dezvoltării societăţii umane într-o instituţie de învăţământ sau altfel spus

[8] (Cucoş, Catehizarea şi educaţia religioasă. Abordare comparativă, 2008) - http://www.constantincucos.ro/wp-content/uploads/2011/03/Catehiza.ed_.relig_.doc

[9] (Comenius, 1970), pag. 116

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

sistemul organizat prin care societatea urmăreşte dezvoltarea resurselor sale umane şi a cetăţenilor săi[10];

- **Educaţia** reprezintă ansamblul de măsuri aplicate în mod sistematic în vederea formării şi dezvoltării însuşirii intelectuale, morale sau fizice ale individului[11], atât într-un mediu sistematic, organizat, cât şi în afara acestuia, deci reprezintă sistemul complex de formare a personalităţii individului alcătuit din şcoală, familie şi alte instituţii educaţionale.

Raportându-mă la conceptele de mai sus aş putea afirma că **instruirea este procesul prin care se urmăreşte dezvoltarea deprinderilor intelectuale**, într-un mediu organizat şi într-o anumită perioadă de timp, prin care individul primeşte noţiuni fundamentale în domeniile de interes ale unei naţiuni şi personale, cu scopul de a-şi forma o educaţie complexă, pentru sine şi pentru societatea în care trăieşte, iar **educaţia ar reprezenta modalitatea prin care individul demonstrează, în principal, în mod practic, însuşirea şi înţelegerea conceptelor intelectuale dobândite** atât prin intermediul sistemului şcolar, cât şi prin intermediul altor factori instrucţionali.

[10] http://dexonline.ro/definitie/instruire
[11] http://dexonline.ro/definitie/educa%C8%9Bie

Extras din volumul: Godeanu, F. (2015). Educaţia inter-transreligioasă în şcoală. Repere teoretice şi metodice pentru implementarea unei paradigme educaţionale religioase complexe. Iaşi, România: Lumen.

Continuarea acestui volum o puteţi lectura achiziţionând volumul de pe

www.edituralumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

Educaţia transreligioasă considerăm că reprezintă un deziderat realizabil, în ciuda faptului că suntem conştienţi de efortul instituţional, legislativ, curricular şi chiar psihopedagogic necesar implementării sale. O abordare/viziune diletantă poate crea disensiuni, atât interreligioase, cât şi pedagogice sau chiar instituţionale, deoarece o asemenea abordare presupune aşezarea unor conţinuturi şi concepţii, de cele mai multe ori contradictorii, sub aceiaşi finalitate educaţională. Actanţii decizionali, prin asemenea abordare ar avea de îndeplinit obiective şi principii bine stabilite, prin care să nu aducă atingere identităţilor individuale religioase, dar în acelaşi timp să nu lipsească individul de dreptul său inalienabil de a primi o educaţie completă, netrunchiată, o educaţie prin care, în ciuda faptului că presupune cunoaşterea întregului fenomen religios, se realizează un deziderat bine stabilit – credincioşi trăitori, cu principii şi valori religioase bine stabilite, ci nu teoreticieni şi farisei.

Cu toate că avem foarte multe avantaje, dacă se reuşeşte o implementare a educaţiei transreligioase, pe principii educaţionale, totuşi nu trebuie să ignorăm faptul că există şi anumite riscuri sau chiar dezavantaje, astfel abordarea transreligioasă poate duce la îndepărtarea educabililor de principiile religioase proprii, poate aduce anumite confuzii, dacă nu este tratată cu profesionalism şi dăruire.

Autorul

editura LUMEN
în elita editurilor românești